

Boj izvoljencev**

Med iraško vojno se je predsednik ZDA večkrat skliceval na sporočilo Svetega pisma. To je neupravičeno, ker Sveto pismo ne odobrava vojn, niti ne govori o uporabi nasilja.

Če se že zdaj lahko ozremo na iraško vojno, dobimo pretresljiv vtis, da je šlo po zahodni ideologiji za posvetno križarsko vojno – oboroženo še vedno z isto psevdoteologijo in isto zlorabo Biblije kot pred tisoč leti. Kajti kocke so padle najpozneje z uvrstitvijo nekaterih držav v “os zla”. Izraz se je v Evropi zdel bolj ko ne smešen. Kakor se je pokazalo, je to bil nesporazum, kajti za njim je stala krvava resnost. Najprej in predvsem sta sodniški gestus in habitus tistih, ki se sami ocenjujejo kot dobri, druge pa uvrščajo med zle, vzbudila pri nas globoko nasprotovanje. Tukaj ne trčijo druga ob drugo le ocene o samem sebi, temveč podobe o svetu.

Govor o “dobrem” in “zlem” krepi netolerantnost

Kar najprej moti, je ostra in neusmiljena delitev v “mi” in “drugi” seveda z nasprotnim vrednotenjem. Kajti oznaka, da so drugi “zli”, predpostavlja, da se govorci štejejo za “dobre”. Že takšno dualistično vrednotenje spominja na boj med dobrimi in zlimi silami ob koncu sveta, torej na boj Mihaela proti satanu. Biblija prikazuje ta boj vsekakor v vojaških slikah, toda iz tega dogajanja izvzema človeka. Kajti za ljudi velja zdaj in do konca časov sivo v sivem in po vsej Novi zavezi odpoved nasilju brez kakršnihkoli omejitev.

Vse drugo, vsaka vrsta absolutnosti je razen tega nezdržljiva z osnovami “tolerantnega sožitja”, ki se je razvilo kot splošno pravilo skupnega življenja v civiliziranem sve-

tu, prepojenem z zahodnimi vrednotami, pa tudi drugod. Za to ranljivo globalnost je vsak dualizem, ki razvršča v belo in črno, tako mučen kakor tudi uničujoč. Izolira namreč tistega, ki zastopa to stališče in moti konsenzno družbo. Prav v protestih proti vojni v Iraku je ta enotnost, ki sega od Indonezije prek Kitajske do Mehike, pridobila novo obliko. Kakor je res, da se pri tem stekajo različni interesi in kakor je zanesljivo, da splošna postmoderna toleranca ne more nadomestiti ne kulture ne stališč, pa mora torej veljati, da absolutne uvrstitve, zlasti moralne, v najboljšem primeru delujejo smešno.

Retorika o “dobrem” in “zlem”, ki se naša na žive ljudi, je votla, porojena iz slepega precejevanja sebe in je na poti k posledicam vsake ideologizirane netolerance, namreč k uboju in umoru. Patos te retorike izvira, kakor se upravičeno domneva, iz napačnega religioznega samovrednotenja. Ker je njegov izvor nedvomno krščanski, bo ta “nova” ideološka uporaba krščanstvu zanesljivo škodila. Toda očitno pomanjkanje ponižnosti, povezano s pripravljenostjo za nasilje, dovoljuje precejšnje dvome, da bi šlo pri tem za izvirno in legitimno izdajo krščanstva.

Izvore tega pogleda lahko najprej prikazemo nepolemično. Segajo daleč nazaj v krščanstvo in temeljijo na usodno napačnem tolmačenju. Po eni strani so že kmalu po pojavu islama, krščanske apokrifne apokalipse, kot na novo nastali spisi, Mohameda in islam štele kot utelešenje absolutno zlega na koncu časov. Po drugi strani pa so, in to je tukaj pomembnejše, prevzele številne krščanske skupine, ki so naseljevale Novi svet, iz radikalne angleške reformacije zavest izvo-

ljenosti. Kot skupina izvoljencev imajo taki kristjani boljše inštitucije (zakone, ustavo). Kar je bila za Jude nekoč postava kot podlaga za ponos o izvoljenosti, to je v militantnem protestantizmu postala skrajno ostra izdaja ustavnega patriotizma. Visoko spoštovanje zakona in civilnega reda v kalvinizmu je precej doprineslo, da se ta red misijonarsko uporablja kot zdravilo, s katerim naj se ozdravi svet.

Da se lahko v svetovno zgodovino nasilno posega, je domneva, ki temelji na običajni napačni razlagi 20. poglavja Janezovega razodetja, ki traja že od križarskih vojn naprej. Tam je po poteku tisočletnega kraljestva govor o tem, da bosta Gog in Magog ogrožala mesto Jeruzalem. Nato pride po "bitki narodov" sodišče. V času križarskih vojn so navedbo o tisoč letih razumevali dobesedno in so se odpravili reševati Jeruzalem. Toda v Janezovem razodetju ni niti z besedico omejeno karkoli o krščanskih pomožnih četah pri napadu trum brezbožnih ljudstev proti Jeruzalemu. Te so že v začetku križarskih vojn dodali v grandiozni napačni razlagi. Tako so nastale križarske vojne. Predsednik Ronald Reagan je takoj v začetku svojega mandata rekel, da smo "generacija, ki se nas dotika zadeva z Gogom in Magogom". Toda z načelno na konec sveta usmerjenim razumevanjem zgodovine je na vidiku striktna razdelitev na dve skupini; v dobre in zle. Dobri se razumevajo kot pomožne čete božjega sodišča. Prizorišče pa je Bližnji vzhod, predvsem Jeruzalem. Dobri lahko svetu prinesejo luč rešnične postave.

Tudi to je eklatantna napačna razlaga. Kristjanom Janezovega razodetja je prepovedano vsako nasilje. Proti temu pa, da bi smeli neko skupino označevati kot "pravično", drugo pa poimensko kvalificirati kot zlo, nastopa generalno biblično pričevanje, da so vsi ljudje grešniki in da ni enega pravičnega. Posebej prilika o ljuljki med pše-

nico pri Mateju 13,24-30 svari pred tem, da bi ljudi delili na dobre in zle, temveč da zlo in zle ljudi prenašamo. Kajti biti v zlu ni vedno nevarnost za druge, temveč tudi za kristjane same, kot kaže zadnja prošnja v očenašu ("In ne vpelji nas v skušnjava, temveč reši nas hudega").

K biblijskim besedam, ki se zlorablajo že od nekdaj, spada tudi vojaško zveneči Jezusov izrek: "Ne mislite, da sem prišel zato, da prinesem na zemljo mir; nisem prišel, da prinesem mir, ampak meč" (Matej 10,34). Le če ta stavek ločimo iz kakršnekoli možne zveze znotraj vseh evangelijev in Jezusovega sporočila in le če ne upoštevamo, da je večino Jezusovih besed treba razlagati metaforično, lahko v njih razberemo poziv k vojni. V evangelijih pomeni stavek: "Nisem prišel, da bi pospeševal slo po harmoniji, temveč zahtevam spoprijem za evangelij; kajti ta spor za resnico mora biti, četudi se z njim uničijo družinska zlihanost in naveze."

Noben politik ne more zahtevati vloge Boga, ki sodi.

Predsednik Bush ljubi tudi drugo besedo evangelijev, namreč stavek o nujni odločitvi za ZDA ali za teroriste (govor z dne 20. septembra 2001). Stavek ustreza Luki 11,3 in Mateju 12,30. Tukaj govori nekdo, ki kot zadnji sel konca sveta poziva k dokončni odločitvi. Toda predsednik bi moral pomisliti, da se ta stavek najde pri Ciceru, in sicer iz ust podlegle stranke. Toda predsednik bo še naprej mislil, da bojuje odločilni eshatološki boj "dobrega proti zlemu", "we fight evil" (mi se bojujemo proti zlu) (16. oktobra 2001). Tako preostane sklep: Toliko konca sveta ni bilo še nikoli!

Načelno napačna razlaga nekaterih skupin v ZDA je skrajno nebiblična. To je toliko manj razumljivo, kakor se tudi pri nas zopet začenja Biblijo razlagati in blatiti, kakor da odobrava vojne in nasilje. Pač pa obsta-

ja že pri omenjenih ameriških skupinah – kot pri križarskih vojnah in pri angleški reformaciji – sekularizacija krščanskih predstav o božji sodbi. Kajti tisti, ki ne more čakati na Boga, mora sam vzeti zgodovino v svoje roke in postane samozvani sodni eksekutor. Kjer Bog ni “Gospod”, tam prevzamejo njegovi domnevni izvoljenci vlogo sodnika.

Religiozne miselne sheme se ločijo od resničnosti Boga in zapovedi humanosti, ki so v Stari in Novi zavezi brez razlike specifični izraz Božje volje. Nasprotno tem izvoljenecem ravno ne gre za to, da bi izpolnjevali zahtevano Božjo voljo, temveč si lastijo vlogo, ki jo ima v Bibliji kvečjemu Bog sam in njegovi angeli. Kdor jemlje v zakup vlogo Boga kot sodnika, je s tem sicer prevzel neko religiozno shemo, dela pa s tem Bogu konkurenco na skrajno nedovoljen način. Kajti v vsej Bibliji ima monopol nad oblastjo Bog – človeku ravno tisto ni dovoljeno, kar pripada edino Bogu, namreč soditi in ločevati. Tako je imel po Luku Jezus dva učence, ki bi rada nad neposlušno vas poslala nebeški ogenj, torej blisk in grom, kar pa jima Jezus brezpogojno prepove, čeprav ta vas njega in učence nerazumljivo ni sprejela.

Zaradi tega je tudi povsem konsekvентno, če iste skupine iz ZDA odklanjajo tudi “svetovno sodišče” v smislu mednarodnega sodnega stola. Kajti izvoljenci so itak sami

sodniki. Kdor pa v tem smislu nastopa kot osvoboditelj sveta, se drugim kaže kot skrajno neprijeten predhodnik poslednje sodbe. Zato lahko tako predstavo o svetu imenujemo “križarsko”. Da se papež temu ni priključil, temveč si prizadeva za mir, je po eni strani v zvezi z njegovo vseskozi biblično teologijo mučeništva, po drugi strani pa s tem, da je že petsto let predstava o nasilnih sodnih eksekutorjih predvsem značilnost protestantov anglosaksonske provenience. Celo goreč protikomunist Pij XII. je imel sicer v mislih križarsko vojno proti boljševizmu, vendar jo je sam ostro zavrnil.

Poskus, da bi uporabo nasilja legitimirali s krščanstvom, ima izključno ideološki značaj in temelji na izdaji osnov Nove zaveze. Tudi judovstvo razumeva svojo izvoljenost povsem kot trnovo pot. Zato neka molitev rabina zanesljivo ni prazna iznajdba, ko se obrača na Gospoda in pravi: “Oh ljubi Bog, naj bomo, če je le mogoče, nekoliko manj izvoljeni in bi zato morda, če je le mogoče, nekoliko manj trpeli.”

Prevedel Jože Maček

* Pisec je profesor za novozavežno teologijo na univerzi v Heidelbergu.

** Die Zeit 58, 17, 16. 4. 2003, str. 38.